

С. І. Терещенко
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні
НАН України

РОЛЬ І МІСЦЕ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО Й ПАРЕМІЙНОГО АРСЕНАЛУ В ІДІОСТИЛІ ВОЛОДИМИРА КОРОТКЕВИЧА

У статті розглянуто найтипівіші для ідіостилю білоруського письменника ХХ ст. Володимира Короткевича фразеологізми крізь призму їхньої семантико-стилістичної характеристики. Виявлено, що в найповніших фразеографічних кодексах сучасної білоруської літературної мови не описана ціла низка фразеологізмів, засвідчених у творчості цього автора.

***Ключові слова:** ідіостиль, ідіолект, фразеологічна одиниця, ідіома, фразеологія, паремія, білоруська література, білоруська мова, українська мова, Володимир Короткевич.*

Під час вивчення мови письменника дослідники часто впроваджують терміни *ідіостиль* та *ідіолект*, хоч щодо обсягу цих одиниць і досі точаться дискусії. Не всі мовознавці розрізняють названі терміни. На думку Н. М. Сологуб, згадані одиниці тотожні [13, с. 35]. В енциклопедії “Українська мова” (2004) терміни *індивідуальний стиль* та *ідіолект* кваліфіковано як повністю взаємозамінювані синоніми, що означають “сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших” [15, с. 653]. Проте багато науковців розмежовують розглядані одиниці. У “Короткому тлумачному словнику лінгвістичних термінів” С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Годор зазначено, що ідіолект – мовна практика окремого носія мови, а ідіостиль – індивідуальний стиль, у якому марковані засоби мови утворюють систему [11, с. 67].

С. Я. Єрмоленко стверджує: “Системність індивідуального стилю ґрунтується на поєднанні мови і мислення, на формуванні мовної картини світу, в якій поєднано загальне й індивідуальне” [6, с. 305]. В. В. Жайворонок зазначає, що “ідіолект поєднує людську мову як витвір людської природи, національну мову як витвір колективного духу народу, індивідуальне мовлення як факт породження мови кожною окремою людиною” [4, с. 27].

У статті Л. О. Ставицької “Про термін ідіолект” розглядану одиницю співвіднесено з поняттям *ідіостиль*. Автор розмежовує широке і вузьке значення терміна *ідіолект*: “у широкому розумінні ідіолект – це реалізація певної мови в устах індивіда, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення системи мови. Ідіолект у вузькому значенні – тільки специфічні мовленнєві особливості певного носія мови” [14, с. 3]. Ми дотримуватимемося розуміння ідіостилю та ідіолекту, що його запропонувала Л. О. Ставицька.

Мета цієї статті – показати особливості вживання фразеологізмів у мові класика білоруської літератури ХХ ст. Володимира Короткевича та їхнє співвідношення з фраземною нормою сучасної білоруської літературної мови. Матеріалом слугуватимуть фразеологічні звороти, виявлені методом суцільної вибірки в текстах, що вміщені в “Зібранні творів В. Короткевича” (т. I–IX, 2012–2015).

Окремої уваги потребує теоретичне осмислення проблеми функціонального й семантико-стилістичного навантаження фраземіки в ідіостилі окремого письменника на тлі загальнонародного фраземного фонду та взаємодії з літературною мовою.

У білоруському мовознавстві фразеологічні одиниці (далі – ФО) як складову ідіостилю вивчали С. К. Бердник, здобутки цього дослідника узагальнено в кандидатській дисертації “Фразеологія у творах Якуба Коласа” (1985) [3], та І. Я. Лепешев, що подав результати своїх студій у монографії “Фразеологія у творах К. Кропиви: стилістичне вживання фразеологізмів” (1976) [12]. Українська лінгвістика має досить плідну традицію вивчення фразеологізмів в ідіостилі письменників. Серед численних праць варто згадати такі дослідження: Ю. І. Кохан “Фраземіка в системі ідіостилю письменника (на матеріалі художньої прози Олеся Гончара і Павла Загребельного)” (2003), Н. Г. Пирога “Фразеологічне новаторство Марії Матіос (на матеріалі роману “Солодка Даруся”)” (2010), І. М. Бабій “Експресивно-стилістичний потенціал фразеологічних одиниць в авторській картині Г. Косинки” (2011), Л. І. Коткова “Ідіолект Володимира Винниченка: лексико-фразеологічні та стилістичні складники” (2017), Л. Ф. Устенко “Фразеологічна підсистема ідіостилю Пантелеймона Куліша в контексті формування нової української літературної мови” (2017). Усі ці розвідки показують, що в українському мовознавстві проблема використання фразеологізмів у письменницькому ідіостилі не обійдена увагою науковців. Проте дослідження, присвячені вивченню фразеології зарубіжних слов’янських письменників у порівнянні з українським фразеологічним матеріалом, досить рідкісні. Українські лінгвісти не досліджували фразеологічної підсистеми ідіостилю білоруських письменників. Наша розвідка буде першою в цій галузі.

Мову творів В. Короткевича лінгвісти починають вивчати тільки наприкінці ХХ ст. Білоруська дослідниця Г. Ф. Андарало у своїй кандидатській дисертації “Застаріла лексика в історичних творах Володимира Короткевича” (1993) слушно наголошувала, що творчість автора практично не досліджена в лінгвістичному аспекті [1, с. 10].

У дисертаційному дослідженні білоруського лінгвіста В. Т. Іватович “Фразеологізми в художній прозі В. Короткевича та особливості їхнього перекладу російською мовою” (2001) увага зосереджена на

перекладознавчому аспекті – вивченні проблем відтворення білоруських фразеологізмів у російських перекладах прозових творів письменника [5].

Дослідженню ідіостилю В. Короткевича присвячено окрему колективну монографію М. В. Абабурки, В. М. Шаршнева, Я. В. Величко “Особливості ідіостилю Володимира Короткевича: лінгвокультурологічний аспект” (2017). Проте автори наукової праці зазначають, що “втручання письменника в структуру й семантику білоруської фразеології заслуговує на окреме скрупульозне дослідження не лише на поверховому лінгвокультурологічному рівні, а й на семантико-стилістичному та синтаксично-функціональному рівнях” [2, с. 29]. Білоруські науковці вказують, що багато фразем, поширених у Короткевичевих творах, не зафіксовані в 5-томному “Тлумачному словнику білоруської мови” (1977–1984) (далі – ТСБМ) та в найповнішому в білоруській фразеографії “Фразеологічному словнику білоруської мови” І. Я. Лепешева (2008) (далі – СФБМ). Для прикладу в розвідці наведено уривки з прозових творів В. Короткевича різних жанрів з компонентом *чорт*: 1. *А чорт! Ах, чорт!* (“Чорний замок Ольшанський”); *А чорт яго!, Гм... Чорт... Каб яго Бог любіў* (“Чорний замок Ольшанський”); 2. *Чорт з ім* (“Христос приземлився в Городні”, “Дике полювання короля Стаха”); 3. *Чорт яго ведае* (“Христос приземлився в Городні”, “Дике полювання короля Стаха”), *А чорт яго ведае* (“Христос приземлився в Городні”, “Чорний замок Ольшанський”), *А чорт яго ведаў* (“Чорний замок Ольшанський”), *Чорт яго заўседы ведае* (“Чорний замок Ольшанський”); 4. *Чорт ведае што* (“Чазенія”, “Дике полювання короля Стаха”, “Чорний замок Ольшанський”), *Чорт ведае што такое* (“Христос приземлився в Городні”), *Гэта чорт ведае чым магло скончыцца* (“Чорний замок Ольшанський”), *Чорт ведае што гэта было* (“Дике полювання короля Стаха”); 5. *Чорт яго бяры* (“Дике полювання короля Стаха”), *Чорт мяне забірай* (“Сива легенда”), *Чорт вас надзяры* (“Дике полювання короля Стаха”), *чорт набірай* (“Чорний замок Ольшанський”), *чорт бы іх набраў* (“Чорний замок Ольшанський”), *дый чорт яго возьме* (“Чорний замок Ольшанський”) [2, с. 29].

Згаданий широкий ряд фразеологізмів доповнює одиниця **дзякаваць чорту** ‘відчувати полегшення у зв’язку з чим-небудь’ (семантику встановлено за контекстом і з урахуванням специфіки значення подібної білоруської ФО *дзякаваць богу* [СФБМ, с. 380] та українського фразеологізму *дякувати Богові* [СФУМ, с. 232]): *Дай яму напрач сальнік выпушчу, бо, дзякаваць чорту, нож заўседы пры мне* [9, с. 583]. Письменник створив оказіоналізм, який асоціюється із зафіксованим у СФБМ фразеологізмом **дзякаваць богу** ‘великий, доволі значний’ [СФБМ, с. 380], що вживаний щодо особи чи предмета. Друге значення фразеологічної одиниці ‘вияв радості, задоволення, полегшення, спокою з якоїсь причини’ [там само]. Подане

тлумачення подібне до значення українського аналога цієї ФО *дякувати Бóгові* 'уживається для вираження заспокоєння, полегшення у зв'язку з чим-небудь' [СФУМ, с. 232]. Також у СФБМі до цієї одиниці подано стилістично-обмежувальні ремарки *разм.* (размоўнае – укр. розмовне) і *адабр.* (адабральнае – укр. схвальне). В. Короткевич уживає ідіому *дзякаваць чорту* для схвалення. Однак, замінивши компонент *бог* одиницею *чорт*, автор надає ФО нового конотаційного відтінку, сприйняття фразеологізму змінюється. Письменник вустами свого героя ніби іронізує, адже традиційно компонент *чорт* не може набувати конотаційно позитивного значення, не асоціюється з вдячністю або з чимось добрим. Увівши нову одиницю, В. Короткевич створює ідіому з подвійним конотаційним значенням, схвальним і водночас лихим. На основі наведених прикладів бачимо, що письменник активно використовує фразеологізми зі стилістичною метою, це надає його творам неповторного колориту.

Окрім фразеологізмів, у творах В. Короткевича виявлено невелику кількість паремій зі згаданим компонентом *чорт*: – *Гэта што, – смяецца навадыр, – яны хоць і рагалі, ды усе ж не праезджыя маскалі – жонку не забяруць. Да таго ж у іншых жонку нат чорт забраць пабаіцца* [9, с. 584]. Подані паремії *яны хоць і рагалі, ды ўсе ж не праезджыя маскалі – жонку не забяруць* 'хто-небудь не такий страшний, як здається' (семантику паремії встановлено за контекстом), та *у іншых жонку нат чорт забраць пабаіцца* 'хто-небудь дуже страшний, неприступний' (семантику паремії встановлено за контекстом) не зафіксовані у фразеографічному та паремійному кодексах сучасної білоруської літературної мови. Частотність уживання фразеологічних та паремійних одиниць з компонентом *чорт* у творах В. Короткевича не випадкова. У фольклорі розглядалий компонент дуже популярний. Так білоруський автор не лише ознайомлює читача з фольклорною спадщиною, а й урізноманітнює її, доповнює та збагачує новими стилістичними значеннями. М. В. Абабурка з цього приводу зазначає: "Дуже ефективно втручання В. Короткевича й у структуру, і в зміст білоруської фразеології та пареміології, особливо коли це якоесь стосується сатири й гумору, переважно не їдкою гротеску чи сарказму" [2, с. 49].

Досліджуваний білоруський автор часто використовує фразеологізми з компонентом *сэрца*: *западаць у сэрца* 'дуже подобатися, запам'ятовуватися' (семантику встановлено за контекстом і з урахуванням специфіки значення аналогічної української ФО *западати в серце* [СФУМ, с. 240]): *Яна не блішчыць красою, / А ў сэрца навек запала / З паркам сваім змарнелым, / З сваей Кабыляцкай гарой, / З лянівай сястрой Аршыцай, / Што летам бруціца памалу / Ў шырокі, як песня наша, / Магутны, сівы Дняпро* [7, с. 71]; *чысты сэрцам* 'бути щирим, незіпсованим, не мати за собою провини' (семантика фраземи встановлена на підставі контекстного вживання в

аналізованому тексті): *І, як многія, сэрцам чыстыя, / Што выходзяць з цемрай на бой, / Ты на працы згарыш калісьці, / Ўсе аддаўшы Радзіме сваей* [7, с. 66]; *захоўваць у сэрцы* 'берегти в пам'яті когось, щось' (семантика фраземи встановлена на підставі контекстного вживання в аналізованому тексті): *Нянавісьць мы ў сэрцах захоўвалі, / здзек і пакуты зносілі* [7, с. 114]; *адчуць сэрцам* 'підсвідомо, інтуїтивно передбачати що-небудь, здогадуватися про щось' (семантика фраземи встановлена на підставі контекстного вживання в аналізованому тексті та з урахуванням специфіки значення аналізованої української ФО *серцем чути* [СФУМ, с. 773]): *Калі трымаеш жончыны рукі – / Сэрцам адчуеш: зноўку вясна* [7, с. 89]; *жыць у сэрцы* 'берегти пам'ять про когось, щось дуже важливе, близьке' (семантика фраземи встановлена на підставі контекстного вживання в аналізованому тексті): *Час адлятаць ад радзімы туманнай, / Светлай для кожных птушыных вачэй. // Ў сэрцы птушыным яна жыве / З дымнаю сушняй, з садамі расянымі* [7, с. 130]; *як сэрца цягне* 'хто-небудь дуже прагне бути з кимось' (семантику фразеологізму встановлено за контекстом): – *Го-го-го-го! – зарагатаў сівы. – Значыцца, нацягнулі вы найяснейшаму носа. І акрузе таксама. Ну, добра! Ну, гэта я люблю! То ж бо мяне сэрца як цягнула сюды* [9, с. 618]. Усі розглядані одиниці не зафіксовані у білоруській фразеографії, зокрема в найбільшому фразеографічному кодексі білоруської мови. В. Короткевич активно модифікує вже наявні та створює нові фразеологізми й за допомогою них досягає у своїх текстах потрібного стилістичного ефекту.

Серед проаналізованого матеріалу часто вживаними виявилися ФО з компонентами *вока, вочы*. У залученому до аналізу матеріалі засвідчено фразеологізм *смяяцца ў вóчы* 'висловлювати зневагу ворогові, не приховувати свого глузування з кого-небудь у його присутності' (семантику встановлено за контекстом і з урахуванням специфіки значення аналогічної української ФО *сміятися в очі* [СФУМ, с. 671]): *За Ясеньку ўзяліся, надралі на ім вопратку, катавалі цела белае, а Ясень смяецца ім у вочы* [9, с. 577]. У приступних білоруських фразеографічних джерелах дефініції цієї одиниці виявити не вдалося.

Варта уваги ідіома *бессарóмныя вóчы* 'про особу, яка не має сорому, вирізняється негідною поведінкою й не має докорів сумління' (семантику встановлено за контекстом): *Глянулі ў дупло, а вераб'ем там даўно і не пахне. – Ах ен, нахаба! Ах ен, бусурман, бессаромныя вочы!* [9, с. 601]. Фразеологізм не зафіксований у білоруській фразеографії та найбільшому лексикографічному кодексі білоруської мови.

Проте в текстах В. Короткевича більшість фразеологічних одиниць кодифікована. До таких зворотів належать: *глядзэць у вóчы* 'не відчувати докорів сумління перед ким-небудь, не соромитися чого-небудь' [СФБМ, с. 309]: *Валэндаецца на зямлі пракрыты Петр-разбойнік. Твар у яго*

чарнейшы за зямлю, не можа ен вачыма людзям у **вочы глядзець** [9, с. 582]. Автор уживае фразеологізм без змін компонентного складу, відповідно до узуальної норми. Стилiстично-обмежувальна ремарка у СФБМі для цієї ідіоми не подана. З цього контексту важко зробити незаперечні висновки щодо стилістичної характеристики одиниці. Проте кваліфікація одиниць **смя́йца ў вóчы, глядзéць у вóчы** як розмовних, можливо, не викличе істотних заперечень.

У текстах В. Короткевича виявлено ідіому **глядзéць на (ва) ўсе вóчы** 'уважно, пильно дивитися' [ТСБМ, с. 62]: *Села сава перад дуплом. Вартуе. Не спиць. Глядзіць на ўсе вочы* [9, с. 601]; *Маці Маладой Паэтэсы, калі прыходзіла цяпер да яе на кватэру, была тройчы пільнай: глядзела за Панам Галаванам ва ўсе вочы* [9, с. 649]. Ця ФО не подана у СФБМі, однак зафіксована в "Глумачному словнику білоруської мови". Фразеологізм має розмовний відтінок, що не позначено відповідним ремаркуванням.

З компонентом *сэрца* в ідіостилі В. Короткевича засвідчено фразеологізм **выкінуць з сэрца** 'припинити кохати кого-небудь, любити що-небудь' [СФБМ, с. 240] виявлений в текстах В. Короткевича без компонентних змін: *Яны ж мяне вучылі / Калісьці, незрадліваму каханню, / Каханню маладому, на якое / Не зменіш вопыт схаладнелых год. / Ім нельга здрадзіць, і забыць іх нельга, / як нельга з сэрца выкінуць пняшчоту / І подла здрадзіць бэзу і сабе* [8, с. 53].

Попередній вислів доповнює кодифікована ідіома **вырваць з сэрца** в значенні 'примушувати себе забути кого-небудь близького, коханого чи щось заповітне, дороге' [СФБМ, с. 258]. В. Короткевич використовує її в тому самому значенні, що зафіксоване в словнику: *Родны кут, Смаргонскі кут, / Калыска светлая мая, / "Бывай", гавораць мне твае лясы. / Але мяне ад іх не адарвеш, / Як іх з гаротнага майго не вырвеш сэрца* [8, с. 239]. Письменник активно вживає кодифіковані загальновідомі звороти, проте часто модифікує їх, а також створює власні одиниці, що дуже збагачує його ідіостиль.

В аналізованих Короткевичевих текстах помітні ФО книжного походження, серед яких виділяємо ідіоми, що походять з Біблії та античних джерел. Однак, на відміну від антицизмів, що вживані в кодифікованій формі, на основі кодифікованих одиниць з текстів Святого Письма автор створює фразеологічні оказіоналізми. Наприклад, у розгляданому матеріалі виявлено своєрідну ідіому **да Абра́ма пайсці́ на жорны малоць** 'померти' (семантику встановлено на підставі контекстного аналізу вживання фразеологізму та з урахуванням подібної за компонентним складом синонімічної фраземи *адпраўляцца (ісці́, ёхаць) да Абра́ма (да Абрага́ма) на ні́ва*) [СФБМ, с. 73]: *Не пабачыць яе і знікнуць навекі, / Да Абрама пайсці на жорны малоць, / Не пабачыць адзінага чалавека, / У якім Рыгорова кроў і*

плоць [7, с. 184]. Зворот *да Абрама пайсці на жорны малоць* не зафіксований у СФБМі, а також не поданий у ТСБМі. Вислів *адпраўляцца (ісці, ёхаць) да Абрама (да Абрагама) на піва* привертає до себе увагу ще й тому, що він у модифікованій формі засвідчений у текстах письменника: *Замарыла яна мяне... “Вы, дзядзечка, як малады”. Ма-ала-ды, ма-ла-ды! Не, няма чаго казаць, з’ездзіўся конь. Паілюць мяне хутка да Абрама на піва* [10, с. 386]. У СФБМі ця ФО подана зі стилістично-обмежувальними ремарками *разм.* (*размоўнае* – укр. *розмовне*) і *жарт.* (*жартаўлівае* – укр. *жартівливе*). В. Короткевич у своїх текстах уживає розглядану ідіому без очевидних стилістично-обмежувальних характеристик. На підставі однакової фразеологічної семантики можна стверджувати, що між одиницями *да Абрама пайсці на жорны малоць* та *паілюць да Абрама на піва* наявна синонімія. На нашу думку, розглядану Короткевичеву ідіому доречно кваліфікувати як фразеологічний okazіоналізм. Проте це твердження ще потребує верифікації на базі білоруської діалектної фразеології.

В. Короткевич у своєму тексті зворот *аддаў кесару кесарава, а божае богаві* з морфологічними рисами, що не властиві сучасній білоруській літературній мові: словоформа *богаві* (д. відм. одн.) іменника *Бог* ужита з флексією *-аві*. За допомогою такого закінчення, напевно, письменник хотів надати вислову відтінку “давнини”, “предковичної істини”, оскільки флексія *-аві* властива деяким білоруським діалектним системам та старобілоруській літературній мові (у графічному вираженні *-ови*). Пор.: *оддавали кесарови кесарово а бжое бгові* (ГСБМ I, с. 76), *тэлятаві* (ДАБМ, к. № 88). У СФБМі подано ідіому *аддаваць налёжнае* ‘оцінювати сповна, як цього заслуговує хто-небудь’ з граматичною ремаркою *незак.* (*незакончанае трыванне* – укр. *недоконаний вид*) [СФБМ, с. 60]. Можливо, така форма ФО свідчить на те, що в минулому відбулася редукція одного з компонентів ідіоми *аддаваць належнае кесару*. Іншими словами, *аддаваць належнае* – опосередковано походить від текстів Святого Письма. Висловлене твердження цілком правдоподібне, хоч фразеологізму й бракує ознаки, що вказувала б на його безпосереднє біблійне походження. Стилістично-обмежувальна ремарка *кніжн.* (*кніжнае* – укр. *книжне*) у фразеографічних джерелах додає аргумент на користь цієї гіпотези.

В ідіостилі В. Короткевича найбільше фразеологізмів фольклорного та книжного походження. На основі згаданих одиниць, окрім ідіом з античних текстів, автор активно створює власні ФО, а також видозмінює вже наявні звороти. Безперечно, фразеологізми з усіх зазначених джерел – важливий складник ідіостилю В. Короткевича. За допомогою фразеологічних okazіоналізмів, створених на основі ФО фольклорного походження, письменник створює ефект наближення своїх текстів до читача. Короткевичеві твори здобувають нові стилістичні відтінки, що робить ці

тексти впізнаваними в каноні білоруської літератури ХХ ст. Ідіоми з книжних джерел вдало доповнюють розглядані одиниці, надають колориту історичним текстам В. Короткевича, наприклад, тим, що присвячені білоруській шляхті XVIII–XIX ст. Фразеологічні одиниці стали невід’ємною частиною ідіостилю цього класика білоруської літератури й активно впливають на сприйняття його творчості та потребують фразеографічного опрацювання й уведення до фраземного фонду сучасної білоруської літературної мови.

Л і т е р а т у р а :

1. *Андарало Г. Ф.* Устаревшая лексика в исторических произведениях Владимира Короткевича : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “белорусский язык” / Г. Ф. Андарало. – Минск, 1993. – 19 с.
2. Асаблівасці ідыястылю Уладзіміра Караткевіча: лінгвакультуралагічны аспект: манаграфія / М. В. Абабурка, В. М. Шаршнева, Я. В. Вялічка. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2017. – 220 с.
3. *Бердник С. К.* Фразеология в произведениях Якуба Коласа : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “белорусский язык” / С. К. Бердник. – Минск, 1985. – 23 с.
4. *Жайворонок В. В.* Національна мова та ідіолект / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1998. – № 6. – С. 27–34.
5. *Иватович В. Т.* Фразеологизмы в художественной прозе В. Короткевича и особенности их перевода на русский язык : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “русский язык”, 10.02.01 “белорусский язык” / В. Т. Иватович. – Минск, 2001. – 20 с.
6. *Єрмоленко С. Я.* Нариси української словесності: стилістика та культура мови / С. Я. Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999. – 431 с.
7. *Караткевіч У. С.* Збор твораў : у 25 т. – Т. 1. Паэзія: 1950–1960 / У. С. Караткевіч; рэдкал. : В. Рагойша і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2012. – 532 с.
8. *Караткевіч У. С.* Збор твораў : у 25 т. – Т. 2. Паэзія: 1961–1984 / У. С. Караткевіч ; рэдкал. : А. Бельскі і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2012. – 396 с.
9. *Караткевіч У. С.* Збор твораў : у 25 т. – Т. 3. Апавяданні. Казкі: 1946–1981 / У. С. Караткевіч ; рэдкал. : А. Бельскі і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2014. – 774 с.
10. *Караткевіч У. С.* Збор твораў : у 25 т. – Т. 4. Аповесці. Легенда: канец 1940-х – 1958 / У. С. Караткевіч ; рэдкал. : В. Іўчанкаў і інш. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2013. – 861 с.
11. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор. – К. : Либідь, 2001. – 222 с.
12. *Лепешаў І. Я.* Фразеалогія ў творах К. Крапівы: стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў / І. Я. Лепешаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1976. – 152 с.

13. Сологуб Н. М. Поняття індивідуального стилю письменника в контексті сучасної лінгвістики / Н. М. Сологуб // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Слов'янська філологія : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута. – Вип. 117–118. – С. 34–38
14. Ставицька Л. О. Про термін *ідіолект* / Л. О. Ставицька // Українська мова. – 2009. – № 4. – С. 3–17.
15. Українська мова: Енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.; 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

R e f e r e n c e s :

1. *Andaralo G. F.* Ustarevshaya leksika v istoricheskikh proizvedeniyakh Vladimira Korotkevicha [Obsolete lexicon in the historical works of Vladimir Korotkevich] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.02 “belorusskiy yazyk” / G. F. Andaralo. – Minsk, 1993. – 19 s.
2. Asablivastsi idyastyliy Uladzimira Karatkievicha: lnhvakylytralalahichny aspekt [Features of idyostyl of Uladzimir Karatkievich] : [managrafiya] / M. V. Ababurka, V. M. Sharshnyova, Ya. V. Vyalichka. – Mahilyov : MDU imya A. A. Kulyashova, 2017. – 220 s.
3. *Berdnik S. K.* Frazeologiya v proizvedeniyax Yakuba Kolasa [Phraseology in the texts of Yakub Kolas] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.02 “belorusskiy yazyk” / S. K. Berdnik. – Minsk, 1985. – 23 s.
4. *Zhayvoronok V. V.* Natsionalna mova ta idiolekt [National language and idiolekt] / V. V. Zhayvoronok // Movoznavstvo. – 1998. – № 6. – S. 27–34.
5. *Ivatovich V. T.* Frazeologizmy v khudozhestvennoj proze V. Korotkevicha i osobennosti ikh perevoda na russkiy yazyk [Phraseological units in the prose of V. Korotkevich and features of their translation into Russian] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.02 “russkiy yazyk”, 10.02.01 “belorusskiy yazyk” / V. T. Ivatovich. – Minsk, 2001. – 20 s.
6. *Yermolenko S. Ya.* Narisy ukrainskoi slovesnosti [Essays of Ukrainian language]: stylistyka ta kultura movy / S. Ya. Yermolenko. – K. : Dovira, 1999. – 431 s.
7. *Karatkevich U. S.* Zbor tvoray [Complete works] : u 25 t. T. 1. Paeziya: 1950–1960 / U. S. Karatkevich ; redkal. : V. Rahojscha i insh. – Minsk : Mastackaya litaratura, 2012. – 532 s.
8. *Karatkevich U. S.* Zbor tvoray [Complete works] : u 25 t. T. 2. Paeziya: 1961–1984 / U. S. Karatkevich ; redkal. : A. Belski i insh. – Minsk : Mastackaya litaratura, 2012. – 396 s.
9. *Karatkevich U. S.* Zbor tvoray [Complete works] : u 25 t. T. 3. Apavyadanni. Kazki: 1946–1981 / U. S. Karatkevich ; redkal. : A. Belski i insh. – Minsk : Mastackaya litaratura, 2014. – 774 s.
10. *Karatkevich U. S.* Zbor tvoray [Complete works] : u 25 t. T. 4. Apovesci. Legenda: kanec 1940-x – 1958 / U. S. Karatkevich ; redkal. : V. Iychankay i insh. – Minsk : Mastackaya litaratura, 2013. – 861 s.

11. Korotkyi tumachnyi slovnyk lnhvistychnykh terminiv [The short vocabulary of linguistic terms] / S. Ya. Yermolenko, S. P. Bybyk, O. H. Todor. – K. : Lybid, 2001. – 222 s.
12. *Lepeshay I. Ya.* Frazеalоgiya y tvorax K. Krapivy: stylistychnae vykarystanne frazealagizmay [Phraseology in the texts of K. Krapivy: stylistic features of phraseologisms] / I. Ya. Lepeshay. – Minsk : Navuka i tekhnika, 1976. – 152 s.
13. *Solohub N. M.* Poniattia indyvidualnoho styliu pysmennyka v konteksti suchasnoi lnhvistyky [Concept of the individual style of the writer in the context of modern linguistics] / N. M. Solohub // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Serii: Slovianska filolohiia: [zb. nauk. prats]. – Chernivtsi : Ruta. – Vyp. 117–118. – S. 34–38.
14. *Stavytska L. O.* Pro termin idiolekt [About the term idiolect] / L. O. Stavytska // Ukrainska mova. – 2009. – № 4. – S. 3–17.
15. Ukrainska mova: Entsyklopediia [Ukrainian language: Encyclopedia] / Redkol. : V. M. Rusanivskyi, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk ta in. ; 2-he vyd., vypr. i dop. – K. : Vyd-vo “Ukr. entsykl.” im. M. P. Bazhana, 2004. – 824 s.

Л е к с и к о г р а ф і ч н і д ж е р е л а :

ГСБМ – Гістарычны слоўнік беларускай мовы. – Вып. 15 / [склад. А. М. Булыка і інш.; рэд. А. М. Булыка]. – Мінск : Беларуская навука, 1996. – 311 с.

ДАБМ – Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. – Мінск, 1963. – 971 с.

СФБМ – Лепешаў І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Т. 1. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2008. – 672 с.

СФУМ – Словник фразеологізмів української мови / В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін. – К. : Наукова думка, 2003. – 1104 с.

ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5 т. – Т. 2: Г–К / [ред. А. Я. Баханькоў]. – Мінск : Беларуская Савецкая Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 1994. – 765 с.

Терещенко С. И. Роль и место фразеологического и паремиологического арсенала в идиостиле Владимира Короткевича.

В статье рассмотрены наиболее типичные для идиостиля белорусского писателя XX в. Владимира Короткевича фразеологизмы через призму их семантико-стилистической характеристики. Обнаружено, что в самых полных фразеографических кодексах современного белорусского литературного языка не описан целый ряд фразеологизмов, обнаруженных в произведениях этого автора.

Ключевые слова: идиостиль, идиолект, фразеологическая единица, идиома, фразеология, паремия, белорусская литература, белорусский язык, украинский язык, Владимир Короткевич.

Tereshchenko S. I. The role and place of the phraseological and paremiological arsenal in the idiostyle of Uladzimir Karatkievich.

The article deals with the most common phraseologisms for the idiostyle of Belarusian writer Uladzimir Karatkievich through the prism of their semantic-stylistic characteristics. It is the first research of idiostyle of this Belarusian writer by Ukrainian researchers. The problem of the meaning of the term idiostyle was observed from different points of view of Ukrainian and

Belarusian researchers. The new edition of the complete works of Uladzimir Karatkievich was observed. The different sources of phraseologisms from the texts of this author were described. Folklore source was noticed as the most common source of phraseologisms in the texts of Uladzimir Karatkievich. The literary source of idioms from texts of this Belarusian author was discovered as a second one. Phraseologisms which have Bible's origin were noticed as the most common idioms from book sources in the texts of Uladzimir Karatkievich. Different phraseological units were changed or created by Belarusian author. It is revealed that in the most complete phraseological codes of modern Belarusian literary language a certain number of phraseologisms, which are certified in the work of this author, are not described.

Keywords: *idiostyle, idiolectomy, phraseological unit, idiom, phraseology, paremia, Belarusian literature, Belarusian language, Ukrainian language, Uladzimir Karatkievich.*